

YİYECEK VE İÇECEK KÜLTÜRÜMÜZ ÜZERİNE

Her bölgenin ve her ilin biri birinden farklı, kendine has yiyecek ve içecek kültürü olduğu muhakkak. Bu farklılık, kültür zenginliğimizi meydana getirir. Bunun kıymetinin bilinmesi ve yaşatılması gerekir.

Son elli-altmış yıl içerisinde yiyecek-içecek kültürümüz dâhil, hayatımızın her noktasında büyük değişiklikler oldu. Çevre de bu değişiklikten nasibini aldı. Tarihi doku tamamen tahrip oldu. Türkiye âdeta kabuk değiştiriyor. Bunda zenginleşmenin, teknolojinin, kültürden kopuşun, rahata düşkünlüğün, yanlış tercihlerin ve modernitenin büyük rolü oldu. Modernleşme din hayatımızı bile etkiledi. Tek din gerçeğine rağmen, insanların farklı din anlayışları ve yorumları çıktı ortaya. Bunlara her gün televizyon kanallarında rastlamak mümkün.

Mehmet Ali UZ

Dünle bugün arasında en büyük farklardan birisi de israf konusunda oldu. En zengin aileden, en fakir aileye kadar bunu müşahade etmek mümkün.

Eskiden genelde insanların yiyecek ve içeceklerinin çoğunu kendisi üretti. Yağı, yoğurdu, yumurtayı, yazlık ve kışlık yiyecekleri kendi elleri ile hazırlardı. Bu daha ucuz, daha lezzetli ve daha sağlıklı idi. Aileler çoğunlukla üretici idi. Günümüzde üretici ailenin yerini tüketici

aile aldı. İnsanların yiyeceklerini kendileri üretmelerinden ziyade, çarşıdan almaları kolaylarına gidiyor. Çorbanın, tavuk suyunun bile hazırı çıktı. Evvelden bir tiridimiz vardı. Yumurtalı, patlıcanlı yapılırdı. Papananın da ayrı bir tadı vardı. Bu yüzden evlerde bir dilim ekmek dahi israf edilmezdi. Şimdi her gün tonlarla ekmek çöpe gidiyor. Ekmek israfı büyük boyutlarda. Günümüzde bulgur pilavının yerini pirinç pilavı aldı. Bulgur, pirinçe göre daha besleyici ve daha sağlıklı. Doktorlar obezitenin sebeplerinden birisi olarak bunu gösteriyorlar.

Bir zamanlar bahçelerde yetişen pek çok ot değerlendirilirdi. Bun-

ların çoğu kendi kendine yetişen, huda-yinabit dediğimiz bitkilerdi. Eskiden meyvelerin hiç birisi boşa verilmezdi. Yaş olarak tüketilmeyenler kurutulur veya çevreye, eşedosta dağıtılırdı. Meyve konusunda tercihlerimiz değişti. Bir zamanlar armutların şahı, bir şeker armudumuz vardı. Onları yok edip yerine ne idüğü belirsiz armutlar aşıladık. Bu armutların tek kusuru, bir aya varmadan olgunlaşıp mevsiminin son bulması idi. Tavşan başı elmalarımız da aynı akıbete uğradı. Bunların çoğu kesilerek onlara kış elmaları aşılandı. Bahçelerde bunları muhafaza ederek çeşitleri çoğalta bilirdik. Tavşan başı ve mis elması dediğimiz yerli elmalarımızı yok ettiğimiz gibi, çeşit çeşit harman elmalarımızdan da eser kalmadı. Hele bir dimnit üzümü-müz vardı ki, bu üzüm sırf Konya'da bulunurdu. Tadı, yemesi bir başka idi. Zar gibi bir kabuk içerisinde, nerede ise tamamı su idi. Yerini sert ve kalın kabuklu üzümler aldı. Bunların bir salkımını bile zor yiyor insan. O mis gibi Selbasan kavunumuzdan ve buz karpuzlarımızdan da eser kalmadı.

En büyük değişiklik içeceklerimizde oldu. Her mevsimin sağlıklı şerbet ve şurupları vardı. Bunların çoğu Selçuklu dönemi içecekleri idi. Pek çok meyvenin şurubu ve şerbeti yapılırdı. Meselâ koruk şerbetinin tadına doyum olmazdı. Bunun ayrı bir tadı, rayihası ve lezzeti vardı. Tatmayanlara tavsiye ederim. Zamanında bir denesinler. Ne kadar nefis olduğunu görecekler. Günümüzde bunlar tamamen unutuldu. Yerlerini şeker yüklü sağlığa zararlı kolalı ve gazlı içecekler aldı.

Geçenlerde bir profesör televiz-

yonda, bir elinde kola kutusu, diğ er elinde de bir avuç şeker tutuyordu. “Bu kolayı içen bu kadar şeker yemiş olur” diyor ve obezitenin sebeplerinden birisi olarak da bunu gösteriyordu. Eskiden şeker yerine yiyecek ve içecekler tabii tatlandırıcı olarak daha çok pekmez ve bal kullanılırdı.

Bayramdan önce televizyonda geleneklerine bağlı bir bayan: “Bayramda misafirlerinize lokum ikram etmeyi unutmayın, bu bizim millî ikramlarımızın başında gelir” diyordu. Gerçekten bu da unutuldu. Bayramlarda misafirlerime yıllardır çikolata yanında, sade ve damla sakızlı lokum ikram etmeyi hiç ihmal etmedim. Albenisi olan ambalajlarda, dört-beş liraya çikolata diye bir şeyler satıyorlar. İnsan gerçekten bunların içinde ne olduğunu merak ediyor doğrusu.

Günümüzde uzmanlar ekmekten, yoğurda, meyve sularından pek çok gıdaya konulan katkı maddelerinin kanserojen etki yaptığını açıklıyor. Ama hiç aldırın yok. Tek çare eskiye geri dönmek, elimizden geldiği kadar, yiyecek ve içeceklerimizi kendimizin hazırlamasıdır. Meselâ uzmanlar ısrarla yoğurdu evde kendiniz hazırlayın, diyor.

Konya Şeriye Sicillerini karıştırırken Konya’da pek çok yerde şerbetçi dükkânlarının olduğunu ve bunların teşkilatlandırılarak bir yiğitbaşlarının bulunduğunu görüyoruz. Şerbetçiler, çeşit çeşit içecekleri günlük olarak taze taze hazırlıyor ve bunları halkın istifadesine sunuyorlardı. O dönemlerin şerbetçileri tarihe karıştı, Şimdi yeni nesil gazlı ve kolalı içecekler ve katkı maddeli meyve sularına talim ediyor. Bu kadar uyarıya rağ-

men, bunlar içilmeye devam edildiğine göre, Her halde millet, atın ölümü arpadan olsun diyor olmalı.

Eskiden buğdaylar özellikle su değirmenlerinde öğütüldüğü gibi kullanılır, içinde hiçbir katkı maddesi bulunmazdı. Şimdi kepekli ekmeğe rağbet arttı gibi, fakat bunların nasıl yapıldığını, içine neler katıldığını ve ne kadar sağlıklı olduğunu Allah bilir. Geçenlerde birileri açıklıyordu. Kepekli ekmeğin içerisine boya atarak siyahlaştırıyor ve bunu kepekli ekmeğe diye millete yutturuyorlarmış. En iyisi tabii, tam buğday ekmeği almalı.

Yine eskiden bizim bir Konya domatesimiz vardı. Sulu ve incecik kabuklu idi. Tadına doyum olmazdı. Taşımaya gelmiyor diye, günümüzde bunu yok ettiler, kalın kabuklu sert, ağızda kayış gibi direten, susuz ve tatsız tuzsuz domatesler yediriyorlar insana. Ne domatesin ve ne de salataların tadı kaldı. Salatalıklar da aynı akıbete uğradı. Şimdi kabak gibi salatalıklar geliyor çarşıya pazara.

Eskiden bahçede eriklerin bir

kısmı yenir, kalanı boşa giderdi. Birkaç yıldır çocuklar erikleri derin dondurucuda muhafaza etmeye başladı. Yazın da eriğin şurubunu yapıyorlar. Son derece güzel ve leziz oluyor. Bu içecek torunların ve misafirlerin de çok hoşuna gidiyor. Bir gün torunlardan birisi, “Dede şu erik şurubu ne kadar güzel, hazır meyve sularından çok farklı. Her şeyin en güzeli, en lezizi cennette bulunacağına göre, erik şurubu da vardır, değil mi?” demişti. Torunum gerçekten haklı değil mi?

Fırsat buldukça Seyit Küçükbezirci dostumun yanına uğrarım. Bazen dertleşir, bazen geçmişten söz açar, bazen de fikir alışverişinde bulunuruz. Seyit Bey gerçekten bir kültür adamı. Kültür adamı olmak kolay değildir. Bir insanın kültür adamı olabilmesi için, sadece kültür meselelerini bilmesi, kültür konularını yazıp çizmesi yeterli değildir. Kültürünü yaşatmaya çalışması, bunun için çaba sarf etmesi de gerekir.

Yaz sonlarına doğru bürosuna uğradığımda, bana birkaç ince kabuklu pembe domates vermişti. Bunun birisinin tohumunu aldım, diğerlerini de afiyetle yemiştik. Bu domatesleri kendisi yetiştirmiş. Seyit Bey o gün, elde ettiği birkaç buz karpuzu tohumunu çoğaltmaya çalıştığını da anlatmıştı. Şimdiki nesle buz karpuzunun ne olduğunu anlatmak mümkün değil.

Ortadan kalkalı 25-30 yıl, belki de daha fazla oldu.

Geçen hafta uğradığımda da bana, unutulmaya yüz tutan iğde ikram etti. “Gelecek hafta da misafirlerime termiye ikram edeceğim” demişti. İşte bunlar da kültüre, gelenek ve göreneklerimize sahip çıkmanın bir parçası.

Konya’da kültürüne ve geleneklerine bağlı insanlardan birisi de, Saim Sakaoglu Hoca’dır. Onun hayran olduğum taraflarından birisi, hiç aksatmadan her hafta aile büyüklerini ziyaret etmesidir. Günümüzde ihmal ettiğimiz davranışlardan birisi de budur. Günümüzde akraba münasebetleri büyük kesintiye uğradı.

Saim Hoca çocukluğunda ve gençliğinde yaşadıklarını yaşamaya ve eski hatıraları canlı tutmaya çalışır. Eğer o, tavşan başı elma, şeker armudu, siyah ekşi dut yemezse, o yılı yaşamış saymaz. Yıl boyu içeceği ihlamuru da kendi elleriyle toplar. Ben de ağacın yukarı dallarını budar, aşağı dalların yere sarkmasını sağlarım. Ihlamur toplama işi yerden yapılır. Artık bizim ağaca çıkacak halimiz kalmadı. Yukarılardakini de gençler toplar. O bir de günümüzde unutulmaya yüz tutan, Konya’nın eski kenevir helvasını çok sever.

Özetle demek istediğimiz şu: Herkes bir geleneğimize, bir güzel âdetimize sahip çıksa, bunları çocuklarımıza aşılamış olsa, kültürüz yaşatılmış ve ayrıca her geçen gün zenginleştirilmiş olur. Bu da, daha sağlıklı ve daha huzurlu bir hayat geçirmemizi sağlar. Bu konuda büyüklerimize ve kültür adamlarımıza büyük görevler düşüğünü düşünüyorum.

65 YIL ÖNCEKİ BABALIK'TAN BİRKAÇ HABER

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

Bugün 14 Ağustos 2011, günlerden pazar... Erdemli Tömük'te emekli tatilimi geçiriyorum. Yeni iş tutmayan emekliler için tatil 365 gündür. Ben de artık öğreticilik hayatımı noktaladığıma göre, eskilerin deyişle keyfemayeşa tarzında, yani gönlümün istediği gibi bir tatil yapabiliyorum. Yapıyorum da zaten. Dinleniyorum, okuyorum, yazıyorum, eşe dosta 'Alo' diyorum, vb.

Sitemizin bakkalına ki buradakilerin çoğu, özellikle gençlerle çoluk çocuk market diyorlar, gazeteler sabahın erken saatlerinde geliyor. Bir de futbol maçları başlamadığı için gecikme de söz konusu olmuyor.

Bilirsiniz, pazar günleri bazı gazetelerin sayfa sayısı çoğalıyor. Ekler, şirketlerin reklam sayfaları, her gün verdikleri bulmaca ve magazin ekleri derken, neredeyse 'sade' bir gazetenin bir haftalık sayfa toplamını bir günde veriveriyorlar. 'Okuyorum' demiştim yukarıda, ama baştan sona kadar okumam tabii gazeteleri.. Mesela 3-5 sayfalık bir spor bölümünün ömrü 3 dakikayı geçmez, sayfaları çevirmek de bu süreye dâhil... Ekonomi, uzak ülkelerle ilgili haberler, teknoloji haberleri de benden uzak dururlar. 'Peki hocam, geriye ne kaldı ki?' diyebilirsiniz. Vallahi o kadar çok şey kalıyor

ki...

Pazarların dışında her gün dört gazete alırım, bazen ilgi çekici bir üst veya ara başlığa kapılıp bir gazete daha aldığım olur. Konya'dan alıştığım, her gün iki 'yerli' gazete alışkanlığım burada da sürüyor. Mersin'de yayımlanıp da benim bölgemi, yani ilin yakın batısını ilgilendiren haberlere yer veren bir günlük gazete var, pazarları yayımlanmıyor. Bizim bakkala bir tane geliyor, onu da ben alıyorum. Sitedeki Mersinliler ne yapsınlar ki.. Onlar zaten olayların haberlerin içindeler.

Bugün aldığım gazetelerden biri de *Hürriyet*... Sayfa bolluğundan geçilmiyor. Bunları söylerken aklıma Konya'daki mahalle bakkalım (gerçi şimdi o da AVM oldu) geldi. Bir gün ben de orada iken müşteri geldi, 'Bana dedi' sayfası en çok olan gazeteden ver.' Meğer bir dükkânın boya badana işlerini yapacakmış, onun için yere sermek için kâğıda ihtiyacı varmış. Görüyorsunuz, çok sayfalı gazeteler başka ne gibi işlere yarıyormuş.

Doğrusu *Hürriyet*'in kaç sayfa olduğuna filan bakmadım. Çok sayfalı eklerinden birinin ikinci adı da Pazar... Bu ek benim için öncelikle başlıkları açısından ilgi çekicidir. Mesela bazı günler başanlı insanlarla yapılan konuşmalara yer verilir (artistler martistler değil

tabii); o yazıları okurum.

Bugünkü *Pazar*'ın son sayfasında, Allah'tan oraya kadar sabredebilmişim, çok ilgi çekici, 'tam bana göre' diyebileceğim bir yazı var. Zaten adı bile beni çekiyor: *Divan Şiiri Gibi İlanlar*. Fotoğraflarla da süslenen güzel ve farklı bir yazı.

İstanbul Ticaret Odası, reklamın hayatımıza girişinin 147. yıldönümü şerefine bir kitap hazırlamış: *İlân-ı Ticaret*. Kitapta, harf inkılâbına kadar (1928) olan dönemin dergi ve gazetelerinden seçilen ilanlardan örnekler veriliyormuş.

Yazıyı okumaya başlayınca Konya'mızla ilgili bir yazımı hatırladım. Ben de, sekiz yıl önce bir yazı yayımlamıştım, o aklıma geliverdi: *Cumhuriyetten Günümüze Konya'da İşyeri Adları*. Yazımız, Ankara'da, Türk Dil Kurumunun aylık yayın organı olan Türk Dili dergisinde yayımlanmıştı. İşte tam künyesi: 86. cilt, 623.sayı, 2003'ün Ekimi... Uzunca bir yazı, tam 11 sayfa: 410-420. Ben o yazıyı hazırlarken, rahmetli A. Sefa Odabaşı'nda buluna Arap harfli dergi ve gazetelerden yola çıkarak 20. yüzyılın son çeyreğine kadar taramada bulunmuştum. Yazımızın adındaki 'İşyeri Adları' ibaresi sizleri yanıltmasın, zaten ilanların büyük bir bölümü 'İlân-ı Ticaret' türünden şeylerdi.

Ben yazımda özellikle işyerlerinin adlarındaki kelimelerin Türkçe olup olmamasından yola çıkmıştım. Ne acıdır ki, yazının sonu benim için tam bir hayal kırıklığı olmuştu.

Hürriyet'in *Pazar* eki derken gerilere dönüp *Türk Dili*'ne kadar uzandık. Biraz daha gerilere gidip

1946 yılına, benim ilkokula henüz başlamadığım ve başladığım dönemlerle ilgili *Babalık* gazetemize... Önce yiğidin hakkını yiğide vererek Babalık'ımızı bir tanıttıverelim.

Gazete, 06 Ocak 1910'da haftalık olarak yayımlanmaya başlamış. Sayfa sayıları da değişik... 2, 4 veya 6 sayfa... Haftada iki, hatta üç defa yayımlanmasının yanında her gün çıktığı da olmuş. Sahibi Yusuf Mazhar Bey ki sonradan *Babalık*'ı soyadı olarak alacak. Sorumlu müdürleri ise Ahibabazade Yusuf Ziya, Kâzım Hüsnü, M. Nazım [Evren], Fuat Anadolu, Şehvar Babalık (Duyuran)'dır.

Gazete, 1917-1918 yıllarında, galiba dönemin Konya Valisinin isteğiyle *Türksözü* adını almış, daha sonra *Babalık*'a dönmüştür. Mazhar Bey 1930'da vefat edinceye kadar gazetenin başında bulunmuş, daha sonra eşi Nedime ve kızı Şehvar Hanımlar görevi devralmışlardır. Yazı işlerini ise kapanıncaya kadar kayınbiraderi Afif Evren üstlenmiştir: 1930-1952.

İlkokul yıllarımdaki bazıları günlük, bazıları haftada iki veya üç gün yayımlanan gazetelerin hepsini hatırlıyorum: *Ekekon*, *Selçuk*, *Akyokuş*, *Yeni Konya*, *Yeni Meram* ve *Babalık*... *Babalık* pek de düzenli olmayan dağıtımıyla ayakta idi.

Galiba Ahmet Mithat Efendiliğimiz tuttu, asıl konumuza girinceye kadar epey dolaştık. Konumuz, *Babalık*'taki bazı haberlerdi. Bunlar alışılmış günlük olayların haberi olabileceği gibi farklı haberler de olabilir. Hemen yorumlarımızla birlikte haberlerimize geçelim.

İlk haberimiz bir konferansla ilgili... Konuşmacı, 15 yıl sonra İstanbul Üniversitesinde hocam olacak olan Doç. Dr. Mehmet Kaplan. Demek ki o yıllarda İstanbul Üniversitesinin hocaları posta trenlerine binip konferans vermeye gidebiliyorlar. 1952 yılında profesörlüğe yükseltilecek olan hocam 1968-1971 yılları arasında doktora çalışmamı da yönetmişti.

Konuşmanın konusu çok ilgi çekici: *Şiirde Musiki*. Hocamızı Konya'ya Halkevili gençler davet etmişler. Konuşma, haberin gazetesinde çıktığı gün olan 29 Ocak 1946'da verilecek. Haberin ilgi çekici bir yönü daha var. Konuşma 'Şiir Gecesi'nin içinde yer alıyor.

Kaplan Hocamızın bu konuşması yayımlandı mı, bilemiyoruz. Ancak, Halkevilerimizin yayın organı olan Konya dergisinin daha sonraki tarihlerdeki sayılarına bakmak gerekir. Hocamızın sağlığında birkaç kitapta toplanan makaleleri arasında da arayabiliriz: *Nesillerin Ruhu* (1967), *Büyük Türkiye Rüyası* (1969), *Kültür ve Dil* (198).

Prof. Kaplan, 1950'li yılların sonunda Erzurum'a gitmiş, Atatürk Üniversitesinin kuruluşunda görev almış, dekanlık ve rektör vekilliği gibi görevler üstlenmişti. Acaba, Haydarpaşa-Erzurum tren yolculuğu normal şartlarda ne kadar sürüyordu? Araştırmakta yarar var. Şimdiki gençler Ankara-İstanbul arasını lüks otobüs ve hızlı trenle bile göze alamamaktadır.

İkinci haberimiz en az ilki kadar ilgi çekici... Bir üniversite hocasıyla değil, doğrudan üniversiteyle ilgili; hem de Konya Üniver-

sitesiyle ilgili. Konya'da üniversite mahallesi. Haberin tarihi 14 Şubat 1946.

Efendim Konya'mızın yeni imar planı hazırlanırken müstakbel üniversitemiz için yer ayrılmış. Sakın, 'Acaba o yer neresiymiş?' diye sormayınız, cevabı sizi şaşırtabilir. Hele sonradan Konyalı olup da şehrimizin birkaç yerini bilenler için şaşırtıcı olmayacaktır. Çünkü onların sözlüğünde *Zindankale(si)* diye bir yer yok ki...

Evet, Zindankale neresi? Bugün oralarda neler var? Acaba 60 yıl önce orada pazar günleri açık hava pazarı kurulur muydu? Bugünkü Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulunun kurulduğu yer neresidir? Sorular, sorular. Ama daha önemlisi 1946 yılının 14 Şubatında Konya'ya bir üniversite kurulabilmesi için arsa tahsis ediliyor.

O tarihlerde henüz çok partili hayatın ilk seçimi olan 21 Temmuz 1946 seçimleri yapılmamıştır. TBMM'deki 16 milletvekili de CHP'lidir. Galiba belediye başkanımız da bu görevi dördüncü defa yürüten M. Muhlis Koner olmalı...

Sonradan neler oldu, bilemiyoruz. Dönemin gazetelerini okumamız gerekecek. Bu konuda, özellikle Doç. Dr. Yaşar Semiz'in araştırmalarına bakmamız gerekecek. Peki, Selçuk Üniversitesi'nin kuruluş tarihi nedir? 1 Nisan 1975, yani arsa tahsisinden 29 yıl sonra.

Üçüncü ve dördüncü haberlerimiz 1946 seçileriyle ilgili. Yalnız ben biraz yanlı davranıp eski mahallele ilgili birkaç bilgi aktaracağım. Yukarıda da dedikimiz gibi

bu seçim 21 Temmuz'da gerçekleştirildi. Görevleri 22 Mayıs 1950'de bitecek olan vekillerimizin göreve başlama tarihi 05 Ağustos 1946'dır.

02 Temmuz 1946 tarihli *Babalık*'ta, Seçim Kurulunun sandık yerleriyle ilgili açıklaması var. Benim Fahrünnisa Mahallemin sandık numarası: 24. Burada oy kullanacak komşu mahalleler Külahçı ve Emirhalil.

Hemen hatırlatayım, bir süredir birinci mahalle yok artık... Haritadan filan silinmiş değil, birkaç mahalle ile ortak bir ad altında birleştirildiler. Galiba yeni mahallenin adı Hacıfettah olmalı... Çünkü epey değişiklik yapıldı, ben de hatırlamıyorum.

Ya sonuncu mahalle? Onun da küçük birer bölümünü önceleri Gurbucedid ve Ulurmak Ali Hoca'ya bağladılar. Sonuncusu hâlâ bağlı ama Garbicedid'i de iptal ederek Külahçı'yı da ekleyerek Çaybaşı Mahallesini icat ediverdik. Karışık işler, dosyalarımı karıştırmalıyım.

Seçimlerle ilgili ikinci haber daha kısa... 13 Ağustos 1946 tarihli *Babalık*'a göre 24 numaralı sandığın seçmen sayısı 470 imiş. Bizim oralara göre normal... Apartman yok, site yok, Allah'ın düz mahallesi. Ancak bugün sadece *Çaybaşı (Mesnevi) Konutları*'nda kaç yüz seçmen var, Allah bilir.

Bir de küçücük, ilan mı, haber mi olduğuna sizin karar vereceğiniz bilgi notu. Dış Hekimi Sabri Gökçaya. Tarih 19 Eylül 1946.

Son haberimiz sporla, yani futbolla ilgili... Öyle ya ülkemizde spor denilince aklımıza futboldan başka ne gelebilir ki...

Haber 31 Aralık 1946 tarihli

Babalık'ta çıkmış, yani yılın son günü. O yıllarda Konya'da hangi futbol kulüpleri var, bir hatırlayalım. Gençlerbirliği, İdmanyurdu, Selçukspor, Stadspor... Başka, herhâlde Ereğli Sümerspor... Yolspor, Et-Balıkspor, Zaferspor, Kültürspor daha kurulmamış. Acaba askerlerimizden kurulu Karagücü var mıydı? Neyse, işin bu tarafını Nail Bülbül dostumuza bırakalım.

Günümüzde gazetelerimiz öyle fiyakalı başlık atıyorlar ki maçların sonuçları için, şaşırır kalırsınız. Sanki spor sayfası değil de lügat paralama sayfası. İşte size 29 Ağustos 2010 Pazar günü oynanan maçların spor sayfalarına yansımaları:

Demiri de eritti çeliği de; Cesaretin ödülü; Titreyerek gitti, kükreyerek döndü; Diyar puan kaptı; Tarsus Tokat'ı geçemedi; Kartal'ın golü yok (Beşiktaş değil), Şanlıurfa coştı; Sessiz haykırış; Yıldız patlaması; Galatasaray hayata döndü, vb. Bu arada bazı başlıkların aynı maçlar için olduğunu hatırlatalım.

Ya benim 65 yıl önceki Selçukspor-Stadsop maçının sonu yılın son günü nasıl verilmiş? Valahi tahmin yarışması açsam, hatta maçın sonucunu da versem, Süper Loto gibi cevabınız haftalara devredip duracaktır. En iyisi sizleri daha fazla merakta bırakmadan haberimizin başlığını verelim: *Selçuk-Stad maçında Selçukspor 2'ye karşı 5'le galip geldi.* Nerede yukarıdaki artistik başlıklar, nerede *Babalık*'taki başlık.

Evet, *Babalık* ile ilgili haberimizi burada noktuyoruz. Düne dönmek nasıl bir şeymiş, gördük. İleride, 1950'li yerli gazetelerden birini haber, ilan ve reklamlarıyla incelemeye çalışacağız.

KONYA KÜLTÜRÜNDE AŞURE

Ali IŞIK

Kültürümüzde gerek kutsal bir zaman dilimine, gerekse bu zaman dilimine hasredilmiş bir tatlıya ad olan aşura, Arapça “Muharrem ayının onuncu günü” anlamındaki “aşûrâ’e” kelimesinden gelmektedir. Mezkûr kelimenin kökü olan “aşara”nın ise Arapça’da: “Döllemek, tohumlamak, ekmek; on sayısı” gibi bağlamları vardır. Kelimenin, “kefaret günü” anlamıyla “aşuraa” şeklinde İbranicede de bulunması, bu kelimenin bütün Sami dillerinde ortak olduğunu düşündürür.

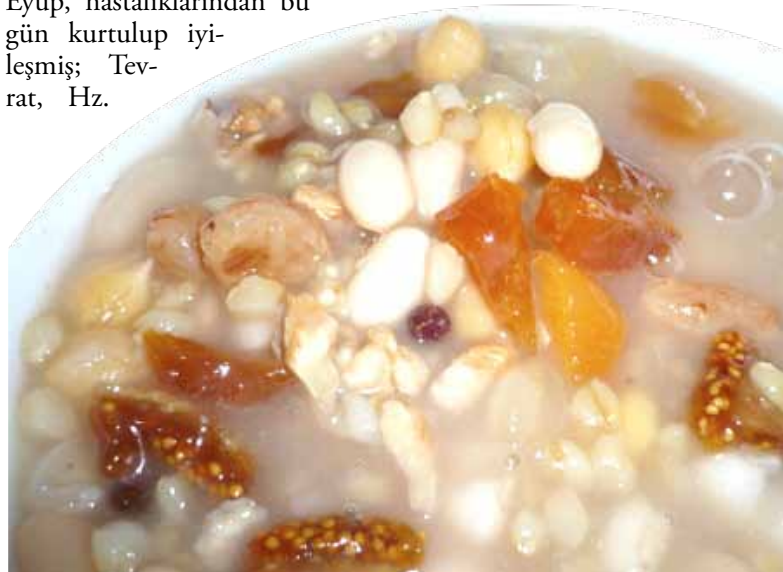
Aşura, Hz. Nuh’tan itibaren bütün Sami dinleri mensuplarınca, Hz. İbrahim’den sonra da Cahiliye Araplarınınca, hatta Hicret’ten sonra Ramazan orucu farz kılınıncaya kadar Müslümanlarca da oruç tutulan bir gündür.

Aşura, İslamiyet’e geçişlerinden sonra Türklerin de halk geleneğinde önemli bir yer tutmuş, yanı sıra Muharrem’in onuncu günü başlamak üzere daha sonraki günlerde de özel merasimlerle pişirilip dağıtılan tatlıya ad olmuştur. Çok eskiden beri devam eden aşura (aşur, aşure, aşır) aşı, Osmanlılar döneminde sarayda da pişirilirdi. Helvacıların nezaretindeki aşçılar ve kiler ağaları tarafından hazırlanan aşure, muharrem’in onundan itibaren “aşure testisi” adı verilen özel kaplarla saray dairelerine ve halka birkaç gün süreyle dağıtılırdı. Anadolu’da zengin aileler ve esnaf teşkilatları tarafından pişirilen aşure, sebilciler, du’a-gûlar (dua okuyucular) ve halkın iştirak ettiği merasim-

lerle dağıtılır, bazı bölgelerde aşure dağıtıldıktan sonra kurban kesilirdi. Günümüzde de aşure orucu tutmak ve aşure tatlısı pişirmek bütün canlılığıyla devam etmektedir.

Aşura gününde gerçekleşen pek çok mucizevî olay aşureyi kutsallaştırarak kalıcı olmasını sağlamıştır. Bu olayların en yaygınları şöyle sıralanabilir:

Âdem peygamber, Cebrail ve diğer melekler, levh u kalem, yerler ve gökler bu günde yaratılmış; yeryüzüne ilk yağmur bugünde yağmış; şeytana uyduğu için cennetten dünyaya gönderilen Hz. Âdem’in tövbesi bu gün kabul edilmiş; Hz. İdris, diri olarak bu gün göğe yükseltilmiş; Hz. Nuh’un gemisi bu gün tufandan kurtulup Cudi Dağı’na oturmuş; Hz. İbrahim bu günde atıldığı ateşte yanmamış; Hz. Yakup, oğlu Hz. Yusuf’a bu gün kavuşmuş; Hz. Eyüp, hastalıklarından bu gün kurtulup iyileşmiş; Tevrat, Hz.

Musa'ya bugün indirilmeğe başlan-
mış; Hz. Musa, bu gün Kızıldeniz'den
geçip İsrailoğullarını Firavun'un zul-
münden kurtarmış; Hz. Davut'un
tövbesi bu gün kabul edilmiş; Hz.
Süleyman'a mülk bu gün verilmiş;
Hz. Yunus balığın karnından bu gün
kurtulmuş; Hz. İsa'nın doğumu ve
göğe yükseltilmesi bu günde vuku
bulmuş; sevgili Peygamberimizin
geçmiş ve gelecek bütün günahları-
nın affedileceğine dair teminat Allah
tarafından bu gün verilmiş; sevgili
peygamberimiz bu günde hicret et-
miş; kıyamet de aşurenin cumaya
rastladığı bir günde kopacaktır.

Tamamına yakını İsrailiyat olan
bu bilgileri ilmen doğrulamak müm-
kün olmadığı gibi bazılarının yanlış-
lığı da ortadadır. Meselâ, Hicret 10
Muharrem'de değil, 12
Rebiyülevvel'dedir.

İslâm tarihindeki büyük fitneler-
den olan Kerb-i belâ da muharrem
ayında vuku bulmuştur. Peygamberi-
mizin torunu Hz. Hüseyin, 10
Muharrem 61 (1 Ekim 680)'de
Emevîler tarafından Kerbelâ'da hun-
harca şehit edilmiştir. Bu gün Şiilerce
matem günü kabul edilmiş, failleri
dışında, farklı mezheplerdeki bütün
Müslüman toplumlar, bu acılı gün-
lerinde Şii'leri yalnız bırakmamışlar-
dır. Bu derin acı, mersiye edebiyatı-

mızın en güzel örneklerinin ortaya
çıkmasına da vesile olmuştur. Başlı
başına bu konuya ayrılmış bir eser
olan Fuzûlî'nin *Hadikatü's-sü'edlâ'sı*
bunların en tanınmışıdır.

Konya kültüründe Büyük
Tufan'dan kurtuluşun nişanesi olan
aşura günü, adeta bir bayram günü
sayıldığından yıkanmak, gözlere sür-
me çekmek, süslenmek, kına yak-
mak, bayramlaşmak, hububat karışı-
mı aş (aşure) pişirmek, sadaka ver-
mek, mescitleri ziyaret etmek, kur-
ban kesmek gibi davranışların bu
günde yapılması halk arasında hüs-
nükabul görmüştür.

Küçük farklılıklarla bütün Türk-
lerde ortak olan aşureyle ilgili
Konya'daki inanış ve âdetlerden ba-
zıları şunlardır:

- Aşurenin ortaya çıkışı söylence-
si: Hz. Nuh'un gemisi tufandan kur-
tulup Cudi Dağı'nın tepesine otu-
runca gemidekiler şükretmek için
bir kutlama yapmak ister. Fakat ge-
minin yiyecek ambarları neredeyse
boşalmak üzeredir. Bunun üzerine
gemidekiler yiyecek ne bulurlarsa
bir araya getirerek bir çorba pişirir-
ler, böylelikle ilk aşure ortaya çıkar.

- Aşure pişirmeye üç İhlâs, bir
Fatihâ okuyarak başlanır ve suyuna
gül suyu eklenir,

- Aşure günü yıkanan o yıl hasta
olmaz,

- Aşure günü evin erkeği çarşıdan
evine dönerken iğne, iplik, bel lasti-
ği, kibrit gibi evde kullanılan yedi
çeşit malzemeyi düzmesi hâlinde o
yıl bu evde bet bereket artıp yokluk
görülmez,

- Aşure kaynatılan kazana kapak
yapılan sininin üzerinde buharlaşma
sonucu oluşan suyla gözlerini silen-
lerin gözleri cimbillenmez (çapak-
lanmaz), gözlerinin ferî artar,

- Aşure tatlısı en az yedi çeşit
malzemeyle pişirilmelidir.

Aşura geleneği, Konya'da neşvü-
nema bulan Mevlevîlik tarikatının

kültüründe de kendine önemli bir yer edinmiştir. Muharrem ayındaki bir mukabele gününde Mevlevî tek-kelerinde aşure kaynatılırdı.

Aşura gecesi Mesnevi kürsüsün-de mevlit, Fuzulî'nin *Hadikatü's-sü'edâ'sından* parçalar, mersiyeler okunur; ağlama, inleme, dövünme gibi taşkınlıklara müsaade edilmezdi. Taziye ayininden sonra Matbah-ı Şerif'te merasimle aşure kaynatılırdı. Resmî kıyafeti olmak şartıyla her derviş bu merasime katılabilirdi. Ocaklara büyük aşure kazanları yerleştirilir, sıra ile nöbetleşe herkes büyük keççelerle tersine çift vav çizer gibi kazanları karıştırır, keççeler elden ele görüşülerek değiştirilir; bu işler hep derin bir sükûn içerisinde icra edilirdi. Şeyh efendi veya kazan-cıbaşı da kazanın başında şu gülban-gı çekerdi: "Vakt-i şerifler hayr ola, hayırlar feth ola, şerler def' ü ref' ola. Hak ve erenler niyazlarımızı kabul eyleye. Şehid-i Kerbelâ İmam Hüseyin Efendi'mizin ruh-i revanı şâd ve himmet-i aliyeleri müzdâd ola. Dem-i Hazret-i Mevlâna. Hû diyelim hûûû." Pek tabii gülbangi okuyan, kendi duygu ve söyleme kabiliyetine göre okur, bazı üslup de-ğişiklikleri yapabiliyordu. Gülbangdan sonra herkes dağılır, evlerine, hücrelerine çekilirlerdi. Sabah olunca aşu-re kazanları tekkenin avlusuna çıkarılır, elinde kabıyla gelen herkese aşure dağıtılırdı; civardaki komşula-ra, mekteplere, hatta ufak yerlerde cezaevlerine ve kışlalara imkân nispetinde gönderilirdi. Öğleden sonra Meydan-ı Şerif'te somatlar kurulu ve sofraya herkese açık tutulurdu. Bu merasimlere diğer tarikatların şeyh-leri de iştirak ederler, kendi tarikatları usulünce zikir yaparlar, her şeyh efendi sıra ile kendi zikrini idare ederdi. Tekke aşureleri, derviş olsun olmasın, bütün halk tarafından şifa-lı sayılırdı.

Müslüman Türk'ün geleneğinde de cenaze olduğu gün helva kavru-

lur, gelene gidene ikram edilir. Bu geleneğin, bir nevi tatlı olması sebebiyle, aşure ile ilgisi göz ardı edilmemelidir.

Etrafında gelişen çoğu inanış ve âdetlerin sahih bir kaynağı olmasa da aşura, kutsallığı su götürmez bir gündür. Öte yandan toplumsal pek çok faydayı bünyesinde barındıran bu güne has tatlının harikulade hikmeti de millî birlik ve bütünlük timsali oluşudur. Şöyle ki: Aşurede bir-biriyle ilgisi olmayan kuru fasulye, nohut, kuru bakla, buğday, kuru üzüm, kayısı, incir, portakal kabuğu, fındık, fıstık, ceviz, çam fıstığı, kestane, kuş üzümü, kenevir, gül suyu, pirinç, süt, şeker ve üzerine nar taneleri gibi yiyecekler bir araya gelir ve yeni bir lezzeti ortaya çıkarır. Aşurede bu yiyeceklerin her birinin tadını ayrı ayrı hissedilir; lâkin tatlıda baskın bir tat yoktur. Ortada sadece aşurenin tadı vardır.

KAYNAKLAR:

Diyanet İslam Ansiklopedisi, "Âşûrâ", İstanbul 1991, c. 4, s. 24-26.

Cübran Mes'ûd, *er-Râ'id*, "Âşûrâ", Beyrut 1967, II. Baskı.

Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1953, s. 419.

H. Hüseyin Top, *Mevlevî Usûl ve Âdâbı*, İstanbul 2001, s. 195-199.

Ali Işık, "Kurtuluşa Erişin Kıtıktan Doğan Nişanesi: Aşure...", *Yeni İpek Yolu KTO Dergisi*, Mart 2006, sy. 217, s. 48/49.

_____, "Birlik ve Bütünlüğün Tadı: Aşure...", *Merhaba/Akademik Sayfalar*, Konya 2009, c. IX, sy. 1, s. 10-13.

_____, "Aşure", *Konya Ansiklopedisi*, Konya 2010, s. 297-299.

Hatice TEKİN

DİLE KOLAY OTUZ YIL (HATIRA)

Eylül 1977. İlkokulu henüz bitirdiğimiz hâlde genç kız olarak görülmeye başlanmış, elimizin kırılması için meslek lisesine yazdırılmıştık. Yeni bir okula başlamanın heyecanı, bilinmezliğin korkusu, yabancı yüzlerin tedirginliği ile sıra olmuş bekliyorduk.

Sertliği ve disipliniyle ün salmış olan müdürümüz Şekibe Hanım, merdivenlerin tepesinde bütün heybetiyle öğrencileri inceliyordu. Korkumuzdan başımızı kaldırmıyorduk bile. Sadece o değil öğretmenlerimiz de, sanki düşmanlarımız gibi hiddet dolu bakışlarla ve göğüslerinde kenetledikleri kollarıyla bizi süzüyordu. Uzun konuşmaların ardından büyük sınıflar içeri gönderildi. Bahçede sadece birinci sınıflar kalmıştı.

Birkaç öğretmen önce anladığımızdan emin olana kadar okul kurallarını saymış, sonra da saçımızın uzunluğunu, örgümüzün boğumunu, tokamızın sadeliğini, tırnağımızın bakımını, eteğimizin ütüsünü, çorabımızın kalınlığını, ayakkabımızın boyasını incelemişti.

O bahçede korkudan sinmiş bir hâldeyken anlamıştık ki, bize bizden başka dost yok!

Arkadaşlarımla okul sıralarında birlikte büyüdük. Acımıza hep birlikte ağladık, sevincimize hep birlikte güldük. Dahası birbirimizin eksikliklerini örttük. Altı yılımızı dolu dolu beraber geçirdik. Diğer sınıflardan farklı olduğumuzu herkes görüyordu. Biz özeldik. Hâlâ da özeliz!

Özellikle lise yıllarında bayağı

gürültülü bir sınıftık. İdareciler uğraşmaktan usandıkları için bizi bodrum katta kalorifer dairesinin yanındaki ardiyeden bozma sınıfa atmışlardı ama bu bize cezadan çok ödül gibi gelmişti. O nöbetçi hocaların bile uğramadığı basık, karanlık oda bizim yuvamız olmuştu. Bu sınıfa atıldığımız ilk günlerin şaşkınlığı, arkadaşımız Hacer'e şu dizeleri yazdırmıştı.

*Zaman geçmek bilmiyor, saat zorla üç olmuş,
Zil birazdan çalacak, havasızlık hep yormuş,
Daracık bir göz oda, mübarek kümes olmuş,
Örümcekler dururken, bir de sinekler dolmuş,
Üstelik pek karanlık, kapı tahta antika,
Bu odanın adına, sınıf demek ne zormuş,
İşte birden zil sesi, incecikten duyuldu,
Mahzendeyiz yarabbi, bize böyle ne oldu?*

Her birimiz farklı yeteneklere sahiptik. Şairimiz, ressamımız, müzisyenimiz vardı. Şimdi neredeler?

Okuldan, Anadolu insanının istediği bir kalıba dökülmüş olarak çıktık ama bunun için o küçük sınıfta pek çok şeyimizi bıraktık. Yitirdiğimiz özelliklerimizi şimdi çok özleyorum. Düşündüm ki buradan sesi güzel olan arkadaşşıma mikrofon, muazzam resimler yapan arkadaşşıma kalem uzatamam belki ama o günlerde yazılan iki şiiri paylaşabilirim. Arkadaşlarım yazdıklarını bile hatırlamıyorlardı ama ben unutmadım.

Arkadaşım Fatma'nın bizi anlattığı bu şiir de mezuniyet törenimizde hocalarımız dâhil herkesi ağlatmıştı.

Okulumuz kız meslek lisesi,
Şehrimizde duyulur her zaman sesi,
Hep el eledir öğretmen öğrencisi,
İlim ifan yuvası burası arkadaş.

10/B denilince bütün öğrenci bilir,
Derslere toplu çıkılıp girilir,
Hatice Özyalvaç'tan komut verilir,
Kumandan her komutu verir arkadaş.

Bezirci sınıfın bonkör ağası,
Hacerlerin yoktur hiç şakası,
Gülcan'ın meşhurdur her ders kopyası,
İşte benim sınıfım dinle arkadaş.

Müziyenimiz biricik Sezer,
Makbule masum masum herkesi süzer,
İkizler ismini değişik yazar,
Hocalarımız da bilir bizi arkadaş.

Ayşegüllerin kimi tombul, kimi neşeli,
Eser bambaşkadır hiç durmaz eli,
Bir hayli oldu Nihal okulu terk edeli,
Bildiniz mi benim sınıf budur arkadaş.

Daha başka Haticeler de var,
Herkes birbirini kardeşçe sever,
Bazen yemekleri topluca sınıfta yer,
Aşhane değil dersane burası arkadaş.

Şerife sevimli bir fındık kurdu,
Serpil yeni geldi Adana'dır yurdu,
Bu ahengi bu birliği tüm okul duydu,
İdealimiz örnek sınıf olmak arkadaş.

Sema komedyen güler güldürür,
Asuman çalışır işini bilir,

Böyle toplumla ancak iftihar edilir,
Daima birliğe söz ver arkadaş.

Rahime aramızda tatlı bir esmer,
Güler'de bulunmaz ne gam ne keder,
Adımız ahengimiz okulu süsler,
Birlikten kuvvet doğar arkadaş.

Küçükçalık süslü minicik Fatoş,
Gülşen'in gülmesi ne tatlı ne hoş,
Sakın alınmayın şakadır hep hoş,
Özür dilerim sizlerden arkadaş.

Müdiremiz tecrübeli sevilen idareci,
Sınıf öğretmenimiz sanki bir inci,
Soyadı gibi serttir sevilmez giyimci,
Severiz öğretmenlerimizi içten arkadaş.

Kendimizi anlattım ben kendimize,
Ne kadar teşekkür etsem az gelir size,
Bağlılık örneği bu birbirimize,
Eksikleri hoş görün lütfen arkadaş.

Mezuniyetimizden sonra birer birer evlendik. Alışmaya çalıştığımız yeni düzenimize bir süre sonra çocuklarımız katıldı. Bu zorlu dönemlerimizde de hiç yalnız bırakmadık birbirimizi. Şefkate ihtiyacı olana bir anne olup kucak açtık, yardıma ihtiyacı olana hep birlikte kol kanat verdik. Zaman pek çok şeyi değiştirdi. Değişmeden kalan tek şey dostluğumuz. Dile kolay otuz beş yıldır beraberiz. Neredeyse bir ömür...

ON YEDİNCİ ASIRDA KONYA*

Konya'nın on yedinci asırdaki içtimaî ve beledî vaziyetini bize bildiren rahmetli Evliya Çelebi'dir. 1058 senesi Şabanının sonunda Şam'a gitmek üzere Üsküdar'dan yola çıktığını söylüyor. Bu tarih, 1648 senesi Eylülünün on sekizine tesadüf eder. Şu hesapça sevgili seyyahımız Konya'yı tam iki yüz seksen sekiz sene evvel ziyaret etmiş demektir⁽¹⁾. Bu gün gözünü Garbın gurup etmez ilim güneşine çevirmiş, göğsünü medeniyet şelâlesinden dökülen nura açmış olan Konya, acaba 288 sene önce nasıldı?.. Bunu gözlerinde fotoğraf, adesei hassasiyeti, kalemünde ressam fırçası kudreti taşıyan Evliya Çelebi'den dinlemek hoş olsa gerek.

Ünlü ve önemli seyyah, Konya'nın kal'asını tarif ile söze başlar. Onun kanaatine göre bu kaleyi ilkin Yunan hükümdarlarından Aleksandr oğlu Nişan yapmış ve sonra ikinci halife Ömer'le mektuplaşan meşhur Kayser(!) de tamir etmiştir. Evliya'nın Yunanlı hükümdar dediği Bizans imparatorudur. Fakat onlar arasında Aleksandr oğlu Nişan yoktur. Meşhur Kayser diye andığı ise Birinci Heraclius'tur. Evliya'nın eski tarihe taallük eden sözleri üzerinde tevakkuf etmek doğru değildir. Bizi müstefit eden onun gözü ile gördüğü şeyler hakkındaki ifadeleridir. Bu sebeple Konya Kalesi için saffetli bir inanişla

yazdığı kısa tarihçeyi bir yana bırakarak müşahedeye müstenit sözlerini dinleyelim: 288 yıl evvel henüz ayakta duran Konya Kalesi hendeğinin derinliği on bir, genişliği elli zira (bir zira yirmi dört parmak) idi. Duvarlarının çevresi, on bin adımdı. Selçukiler Devrinde on iki kapısı varken Osmanlılar tarafından bunların sekizi kapatılmıştı. On yedinci asırda en işlek kapı olan Atpazarı Kapısı üzerine zincirle bir kuru at kafası asılmıştı. Ağzında gem de bulunan bu kuru kafanın orada bulundurulması, Evliya Çelebi'nin yaptığı izaha göre, binicilikte pek mahir olan Konyalılara ata ve avrata itimat caiz olmadığını, kuru kafa dahi olsa atın başından gemi, kadın saçından eli eksik etmemek lüzumunu hatırlatmak içindir.

Evliya'nın kuru at kafası dediği şeyin çok eski zamanlarda Konya kale kapılarından birine konulduğunu Strabon'dan⁽²⁾, Plin'den anladığımız Perse timsali olmak muhtemeldir. Malûm olduğu üzere Yunan mitolojisinde Konya'yı alâkalandıran bir masal vardır. Güya Olimp ilâhlarının saltanat sürdükleri devirde Konya şehrine bir ejderha musallat olmuş ve Jüpiter'in oğullarından Perse öldürmüştü. Halkın bu vakıyı hatırlatmak için Perse timsalini kale kapısına koydukları, eski Lâtin ve Yunan kitaplarında Konya'ya (Iconium) denmesinin bu timsal yüzünden olduğu da o

(1) Bu süre yazının yayımlandığı 1936 tarihi itibariyledir. Yoksa bu gün için bu süre 363 yıldır.

(2) Strabon (MÖ 64 - MS 24): Yunanlı tarihçi, coğrafyacı ve filozof. *Geographika* (Coğrafya) adlı eseri ünlüdür.

* Bu yazı Konya Halkevinin Konya dergisinden (y. 1936, S. 3, s. 174-176) iktibas edilmiştir.

efsanelerin kuyruğu sayılan rivayetlerdendir.

Her ne ise, Evliya Çelebi Konya Kalesi'ni mühim buluyor ve "dört köşesi beyaz mermerle süslü, merdivenvari kademeli, kubbeli, son derece san'atlı bir kaledir" diyor. Çelebi'nin ziyareti sırasında kalede irili ufaklı kırk top ve çok miktarda cephaneye vardı. Yine o sırada Konya, Karaman eyaletinin merkezi idi. Valinin Has namile aldığı yıllık 660.000 akçe idi ki bugünkü rayice göre yedi bin beş yüz liradır. İki bin asker besleyen Konya valileri kendi haslarından başka avait ve zevait namı altında elli bin kuruş daha tahsil ederlerdi. Bu da şimdiki paramızla elli bin lira tutar.

Vilâyetin büyük memurları hazine defterdâriyle defter kethüdâsı, defter emini çavuşlar kâhyası ve çavuşlar emini idi. O devirde Kayseri, Niğde, Yenişehir, Kırşehir, Akşehir, Aksaray birer sancak itibar olunuyor ve Konya'ya bağlı bulunuyordu. Bütün eyalette 68 zaim, 2.111 timar sahibi vardı. Bunlar harp vukuunda -her türlü silâh ve cephanesi mükemmel olmak üzere- on iki bin atlı çıkarırlardı. Konya'da Sipahî ve Yeniçeri bölükleri bulunduruyordu. Bundan ötürü de sipah kethüda yeri, yeniçeri çavuşu vardı. İnzibat ve belediye işleriyle şehir naibi, subaşı, muhtesip ve bacdar ağalar meşgul olurlardı. Kalenin nizamından, intizamından dizdar mes'ul idi.

Evliya Çelebi Konya'da üç yüzden fazla çeşme, on bir imaret, 340 bağlı bahçeli, çeşmeli, havuzlu konak bulunduğunu, hamamlar içinde Sungur adlısının pek meşhur olduğunu söyler. Yine onun ifadesinden anlıyoruz ki 288 yıl önce Konya'da -en güzel Kösem Sultan yapısı büyük han olmak üzere- yirmi yedi büyük han, bir bedesten, 1.900 dükkân, bir sipahi pazarı, bir saraçhane varmış.

Evliya, su ve hava güzelliğinden dolayı Konyalıların sağlamlık bünyeli olduklarını, içlerinde yüz yetmiş yaşına geldikleri hâlde dinçliklerini kaybetme-

yenler bulunduğunu temin ediyor. O devirde ulema takımı soflar ve mullâyî bezler giyerlermiş. Halk muhtelif kumaşlar kullanıp başlarında -ekseriyetle- Mevlevî külâhı bulunmuş. Şehrin beyaz ekmeği, kâhisi (simit), çöreği, ballı böreği, çeşitli helvaları, zülbiyesi, pandisi, pişmanisi ve bilhassa sabunisi ile beyaz kale cinsi kayda değer görülüyor. Konya helvacılıkta pek ileri gitmiş ve: "Konya'da adama helvayı döverek yedirirler," meseli dilimize geçmiştir. Evliya Çelebi Meram Dağı'nda yetişen devlet eriğini çok methediyor. Bu erik Hama kayısısından daha büyük ve daha tatlı imiş. Fakat Konya'nın meyveleri bundan ibaret değildir. Yirmi türlü armudu, kirazı, üzüm sarmasıyla badem kırması da meşhurdur. Yalnız limonu, turuncu, narı, inciri, zeytunu yokmuş.

Evliya Çelebi Konya'nın Meram'ından başka mesiresi olmadığını söylüyor. Fakat bu mesirenin Peçevi'deki baruthane, Kırım'daki Sudak Bağı, Malatya'daki Aspozi, Tebriz'deki Şah-ı Cihan mesirelerinden çok daha güzel olduğunu iddia ediyor. Meram onun kanaatine göre, İstanbul'un yüz yetmiş aşan tenehhüz yerlerinin topundan güzeldir,

Evliya, Konya şehrinde yirmi kadar -hazık, mahir ve âlim- hekimle tanıştığını, tabakhane yapılan gök, şeftali sarısı, turuncu, kırmızı renkte sahtiyanların Arap ve Acem diyarında sevile sevile alınıp kullanıldığını anlatıyor. Ne yalan söyleyeyim, beni imrendiren de yalnız bu nokta oldu.

Konya'nın bugün de böyle hususiyetlere sahip olmasını dileriz.

Konya Adının Efsanesi

Binlerce ve binlerce yıl evvel, bugünkü Konya'nın yerinde, DANEYE adlı küçük, şirin bir kasaba varmış. İnsanları o kadar mesutmuş ki, gam, keder, nedir bilmezler, kendi hâllerinde günlerini gün ederek ve her geçen günü bir bayram sayarak geçinip giderlermiş. Herkes hâlden memnun yaşayıp dururken,

bir gün, şehrin batı yama-cındaki Loras Dağı'na bir kara bulut inmiş, kara bu-lutla beraber, saçlarının her teli bir yılan olan MEDUSE adlı bir cadı dev de inmiş. Bu Meduse, Gorgon adı ile tanınan üç kız kardeşten biri iken, mabude Athan'nın lânetine uğramış, güzel saçları yılan olmuş, yüzü kırışmış, gözlerine öyle bir kuvvet gelmiş ki, kime baksa taş olurmuş, lânetlendiği için güzel kızların, ne-şenin, saadetin düşmanı olmuş. Onun için bu küçük, mesut kasa-banın yanı başındaki Loras Dağı'na gelmiş, şehre felaket saçmağa başlamış.

Şehir, bu kara haberi öğren-diği zaman korkudan titremeğe, ihtiyarlar saçlarını yolmağa, ço-cuklar ağlamağa, genç kızlar ma-tem tutmağa başlamış. Bir düğün meşheri olan şehrin meydanları bir-denbire boşalmış, herkes evine ka-panmış, kâhinler başlarından bu fe-laketi defetmesi için mabetlerde Tanrılarına el açmışlar.

Meduse geçtikçe belalar yağdırı-yor, her ikindi üzeri şehre iniyor, bir genç kızı sürükleyip Loras Dağı'ndaki mağarasına götürüyor-muş. Kimsede savaşmak için kuvvet ve cesaret yokmuş. Mesut şehre ölüm korkusu sinmiş, bacalar tüt-mez olmuş.

Bir gün; bir müjdeli haber, dalga dalga şehre yayılmış, soluk dudak-larda tebessüm haleleri dolaşmağa başlamış. İlah Zeus'un kahraman oğlu Perse geliyormuş.

Perse, insanlara felaket saçan Meduse cadısının peşindeymiş. Ne pahasına olursa olsun onu öldüre-cekmiş. Herkes ona yardım ediyor-muş. Minerva ona ayna gibi parla-yan kalkanını, Merkür kılıcını, Plu-ton da giyenleri görünmez hâle geti-ren külahını vermiş.

Halk, Perse'yi coşkun bir sevinç

içinde karşılamış. Genç kızlar geçti-ği yollara çiçekler serpiyor, ihtiyarlar başarısı için dua ediyorlarmış.

Nihayet Meduse'nin şehre inece-ği saat yaklaşmış. Perse bir elinde kılı-cı, diğer elinde aynalı kalkanyla karşı çıkmış. Mücadele çetin olmuş, neticede Meduse'nin başı Perse'nin kılıcıyla gövdesinden ayrılmış.

Perse bu korkunç başı bir sırığa saplayarak şehrin meydanında üç gün teşhir etmiş. Halk bayram yapı-yor, eğleniyormuş. Şehir eski neşesi-ni bulmuş.

Nihayet Perse şehirlilerden izin istemiş. Meduse'nin kesik başı ile uzun yolculuğa çıkmış. Ama şehirli onu unutamamış. Bir şükran nişa-nesi olarak Perse'nin heykelini yap-mış ve şehrin adı "put şehri" demek olan "İkonium" olmuş.

Yunanca "ikon" put veya heykel, "ium" da şehir demektir.

İkonium adı, Romalılar Devrinde değişikliklere uğramış "Yconium-Konium" şekillerinde telaffuz edil-miş; Selçuklular Devrinde de "Kun-nye" ve "Konya" olarak adlandırıl-mıştır.

Yunan ve Roma mitolojisine da-yanan bu efsaneden bir hakikat payı çıkaracak olursak; "İkonium" adı-nın, sonradan Konya olarak değişti-rilmiş olduğu neticesine varırız. Şimdi tamamen yıkılmış olan Kon-ya Kalesi'nin süslemeleri arasında, bu efsanede adı geçen Perse'nin ve Meduse'nin kabartma resimlerinin bulunduğunu birçok seyahatname kaydetmektedir. Bugün Konya'da Sahip Ata Camii'nin işlemeli cümle kapısının sağ cihetinde, eski bir Roma Devri lâhdi olduğu anlaşılan bir mermer üzerinde de bir çift Me-duse başı görülmektedir. (Mehmet Önder, *Konya Efsaneleri*, Konya 1963, s. 4-7)